בְּתוֹךְ הַנַּחַל

סְעוּדָה שְׁלִישִׁית פָּרָשַׁת בֹּא ה׳תשע״ח

חֲבוּרִים מְרֻבִּים וְנִפְלָאִים, מְעוֹרְרִים מְעִירִים וּמְחַזְּקִים, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַנַּחַל נוֹבְעִים, לְהַחֲיוֹת נֶפֶשׁ כָּל חַי וּמִשָּׁם יִשְׁקוּן הָעֲדָרִים, לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא בְּכָל דֶּרֶךְ שֶׁיִּרְצוּ נְעִימָיו

אֲשֶׁר נֶאֱמְרוּ עַל יְדֵי מוֹרֵנוּ רַבִּי **יִצְחָק שְׁמוּאֵל אַהֲרֹן לֶעזֶר** שְׁלִיט״א עַל פִּי דַּרְכּוֹ הַטְּהוֹרָה שֶׁל **קֶרֶן מוֹהַרַ״שׁ זי״ע**

הַשָּׁבוּעַ כְּבָר אוֹחֲזִים בְּפָרָשַׁת **בֹּא**, שֶׁהִיא הַפָּרָשָׁה הַמַּשְׁלֶמֶת אֶת הַחֵצִי הָרִאשׁוֹן שֶׁל שׁוֹבָבֵי״ם, כִּי הִנֵּה יָדוּעַ אֲשֶׁר הַיָּמִים הָאֵלּוּ שֶׁל שִׁשָּׁה הַשָּׁבוּעוֹת הַלָּלוּ שְׁ׳מוֹת וָ׳אֶרָא **בֹּ׳א בְּ׳שַׁלַּח** יִ׳תְרוֹ מִ׳שְׁפָּטִים, הֵם נִקְרָאִים יְמֵי שׁוֹבָבֵי״ם, וְיָמִים אֵלּוּ מְסֻגָּלִים מְאֹד לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, וְהִנֵּה הַמִּלָּה הַזֹּאת שֶׁל **שׁוֹבָבֵי״ם** זֶה שְׁלוּב שֶׁל שְׁתֵּי מִלִּים **שׁוֹב**-**בַּיָּם** וּבְפָרָשָׁתֵנוּ פָּרָשַׁת **בֹּא** מַשְׁלִימִים הַחֵצִי הָרִאשׁוֹן **שׁ׳וֹ׳ב׳**, וּמַתְחִילִים לְהִכָּנֵס בַּיָּמִים שֶׁל **בַּ׳יָּ׳ם׳**, שֶׁהוּא הַחֵצִי הַשֵּׁנִי שֶׁל שׁוֹבָבֵי״ם.

וְהַנָּה כְּשֶׁרוֹצֶה אָדָם לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳) צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי בַּהֲלָכָה, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ **שְׁנֵי בְּקִיאוּת**, הַיְנוּ **בָּקִי בְּרָצוֹא, בָּקִי בְּשׁוֹב**, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ׳זַכָּאָה מַאן דְּעַיִל וְנָפִיק׳ (זֹהַר וַיַּקְהֵל ריג:, הַאזִינוּ רצב.): וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קלט, ח): ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה״, בְּחִינַת עַיִל, בְּחִינַת **בָּקִי בְּרָצוֹא**. ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״, בְּחִינַת וְנָפִיק, בְּחִינַת **בָּקִי בְּשׁוֹב**, עַיִן שָׁם. וְלָכֵן עַכְשָׁו בִּימֵי הַשּׁוֹבָבִים, שֶׁרוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חַיָּב אָדָם שֶׁתִּהְיֶינָה לוֹ שְׁתֵּי בְּקִיאוּת הַלָּלוּ, **בָּקִי בְּשׁוֹב** וּבָקִי **בְּרָצוֹא**. שֶׁזֶּה מְרֻמָּז בְּהַמִּלָּה שׁוֹבָבִים, **שׁוֹב-בַּיָּם**.

וְהִנֵּה הַחֵצִי הָרִאשׁוֹן שֶׁל שׁוֹבָבִים, מְרֻמָּז עַל **בָּקִי בְּשׁוֹב**, כִּי כָּל אָדָם כְּשֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְהוּא בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי בָּזֶה אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלַעֲמֹד עַל עָמְדּוֹ, וּלְהִתְחַזֵּק מִתּוֹךְ כָּל הַבִּלְבּוּלִים וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, שֶׁזֶּה **בָּקִי בְּשׁוֹב**, וּכְדִגְמַת רֶכֶב שֶׁלִּפְעָמִים הוֹלְכִים קָדִימָה וְלִפְעָמִים אֲחוֹרָה (רֶוֶרס), כִּי צְרִיכִים אֶת שְׁנֵיהֶם **רָצוֹא, וְשׁוֹב**, וּבִלְתִּי הַשְׁתֵּי הַבְּקִיאוּת הָאֵלּוּ אִי אֶפְשָׁר לְהַנְהִיג רֶכֶב בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן, כְּמוֹ כֵן מִתְנַהֵג גַּם אֵצֶל הָאָדָם שֶׁלִּפְעָמִים הוּא בִּבְחִינַת **רָצוֹא** שֶׁמֵּאִיר לוֹ הָעֲבוֹדַת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, וְלִפְעָמִים הוּא נוֹפֵל לִבְחִינַת **וָשׁוֹב**, וְצָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְזֶה מְאֹד קָשֶׁה לוֹ, וְהוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים גַּם אֵצֶל הָרֶכֶב שֶׁשָּׁמוּ הַיּוֹם מַצְלְמוֹת שֶׁיּוּכְלוּ לִרְאוֹת כְּשֶׁנּוֹסְעִים עַל רֶוֶרס כִּי כְּשֶׁאָדָם נוֹסֵעַ **בְּבְחִינַת וְשׁוֹב**, אֲחוֹרָה, אָז הַמּוֹחִין שֶׁלּוֹ בְּקָטְנוּת, וְאֵינוֹ רוֹאֶה בִּבְהִירוּת אֵיפֹה הוּא, וְזֶה מְסֻכָּן, אֲשֶׁר עַל כֵּן שָׂמוּ הַיּוֹם מַצְלְמוֹת שֶׁיּוּכְלוּ לִרְאוֹת מֵאֲחוֹרָה, כִּי צְרִיכִים הַרְבֵּה דְּרָכִים וְתַחְבּוּלוֹת שֶׁיּוּכְלוּ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד כְּשֶׁנִּמְצָאִים בְּמַצָּב כָּזֶה וּצְרִיכִים לִהְיוֹת בָּקִי **בְּשׁוֹב**.

וְעַכְשָׁו בְּפָרָשַׁת **בֹּא** מְסַיְּמִים אֶת הָעִנְיָן הַזֶּה שֶׁל **שׁוֹב**, וּמַתְחִילִים לְהִכָּנֵס בִּבְחִינַת **רָצוֹא**, שֶׁהוּא **בְּ׳יָּ׳ם׳** שֶׁל שׁוֹבָ׳בִים, וְהַג׳ אוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הֵם הָאוֹתִיּוֹת **בַּיָּם** הֵינוּ רֶמֶז עַל מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְכִילְתָּא פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח וּפַרְשׁ רַשׁ״י שָׁם, וְעַיֵּן זֹהַר בְּשַׁלַּח נה, וַיִּקְרָא כב): ׳רְאֵתָה שְׁפָחָה עַל **הַיָּם**, מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא׳. וּכְמוֹ כֵן הַפָּרָשִׁיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הֵם מְדַבְּרִים מִקְּשֵׁי הַשִּׁעְבּוּד וְכוּ׳ אֲבָל כְּשֶׁמַּגִּיעַ כְּבָר לְשָׁלֹשׁ פָּרָשִׁיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁל שׁוֹבָ׳בִים, זֶה כְּבָר הַפָּרָשִׁיּוֹת הַמְדַבְּרוֹת מִיְּצִיאַת מִצְרַיִם, קְרִיעַת יַם סוּף, וְקַבָּלַת הַתּוֹרָה. שֶׁזֶּה בְּחִינַת בָּקִי בְּרָצוֹא, שֶׁמֵּאִיר לְאָדָם וְהוּא הוֹלֵךְ קָדִימָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, וְהוֹלֵךְ לוֹ כְּסֵדֶר וְכוּ׳.

וְהִנֵּה זֶה יָדוּעַ שֶׁכָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם זֶה רַק בִּשְׁבִיל לְהַגְבִּיר אֶת הַחֹשֶׁק, וְכָל הָאֲבָנִים שֶׁשָּׂמִים לְאָדָם מִתַּחַת לְרַגְלָיו שֶׁיֵּלֵךְ לוֹ קָשֶׁה, הַכֹּל הוּא כְּדֵי לְהַגְבִּיר הַחֹשֶׁק, כְּמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סו) שֶׁעִקַּר גְּדֶל הַחֹשֶׁק נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַמְּנִיעָה שֶׁמַּזְמִינִין לוֹ, כִּי כְּשֶׁאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דָּבָר הַצָּרִיךְ לוֹ לְיַהֲדוּתוֹ, בִּפְרָט כְּשֶׁצָּרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת דָּבָר גָּדוֹל הַצָּרִיךְ לְיַהֲדוּתוֹ, שֶׁכָּל יַהֲדוּתוֹ תָּלוּי בָּזֶה, כְּגוֹן לִנְסֹעַ לְצַדִּיק אֱמֶתִּי, אָזַי מַזְמִינִין לוֹ מְנִיעָה. וְזֹאת הַמְּנִיעָה הִיא בִּשְׁבִיל הַחֹשֶׁק, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לוֹ חֹשֶׁק יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר. כִּי עַל יְדֵי הַמְּנִיעָה שֶׁמּוֹנְעִין אֶת הָאָדָם מִן הַדָּבָר, עַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הִתְגַּבְּרוּת הַחֹשֶׁק מְאֹד, עַיֵּן שָׁם. וְהָאָדָם צָרִיךְ לָדַעַת מִזֶּה, שֶׁכָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁלּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בַּחַיִּים שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמַצָּב שֶׁל שׁוֹב, שֶׁהוּא נוֹסֵעַ לְאָחוֹר, וְאֵינוֹ מִתְקַדֵּם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, זֶה הַכֹּל כְּדֵי לְהַגְבִּיר אֶת הַחֹשֶׁק שֶׁלּוֹ שֶׁיִּקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדַיִם וְיִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁלּוֹ, וִירַחֵם עַל עַצְמוֹ וְיַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְהִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל הוּא כְּדֵי לְקָרְבוֹ וְלֹא חַס וְשָׁלוֹם לְרַחֲקוֹ, וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן חֵלֶק א׳ סִימָן כה) אֲשֶׁר בָּזֶה טוֹעִין הַחֲסִידִים הַרְבֵּה, שֶׁפִּתְאֹם נִדְמֶה לָהֶם שֶׁנָּפְלוּ מֵעֲבוֹדַת ה׳, וּבֶאֱמֶת אֵין זֶה נְפִילָה כְּלָל, רַק מֵחֲמַת שֶׁצְּרִיכִין לַעֲלוֹת מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, וְאָז

מִתְעוֹרְרִין וּמִתְגַּבְּרִין מֵחָדָשׁ הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵם הַתַּאֲווֹת וְהַבַּלְבּוּלִים וְהַדְּמְיוֹנוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַמְּנִיעוֹת כַּנַּ״ל, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ לַחֲזֹר וּלְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר הַקְּלִפּוֹת וְהַמְּנִיעוֹת וְכוּ׳ שֶׁבְּכָל מַדְרֵגָה וּמַדְרֵגָה מֵחָדָשׁ, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין זֶה נְפִילָה כְּלָל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל שׁוֹבְבִים שֶׁהֵם יָמִים הַמְסֻגָּלִים מְאֹד לִתְשׁוּבָה, וּכְשֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה וּלְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ לַעֲבוֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד, וּבְפָרָט כְּשֶׁבָּא בְּמַצָּב שֶׁל **וְשׁוֹב**, צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד וְלֹא לִפּוֹל מֵעֲבוֹדָתוֹ, וְזֶה מַה שֶּׁהַצַּדִּיק מַכְנִיס בָּאָדָם, הוּא מְחַזֵּק אוֹתוֹ כָּל הַזְּמַן וְנוֹתֵן לוֹ חִזּוּק שֶׁלֹּא יִפּוֹל אֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא בְּמַצָּב שֶׁל וְשׁוֹב, כִּי הַצַּדִּיק מְחַזֵּק אֶת כָּל הַשְּׁבוּרִים שֶׁהֵם בְּמַצָּב יָרוּד וּפְחוֹת, וְלֹא נוֹתֵן לָהֶם לִפּוֹל, וְזֶה מַה שֶּׁרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (חַיֵּי מוֹהַר״ן סִימָן רנ״ב) שֶׁאֲצִלּוֹ הָרָצוֹא אֵינוֹ שׁוֹם עֲבוֹדָה אֲצִלּוֹ, וְעִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהַיְגִיעָה אֲצִלּוֹ הִיא בְּחִינַת הַשּׁוֹב. כְּלוֹמַר כִּי בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יֵשׁ בְּחִינַת (יְחֶזְקֵאל א) **רָצוֹא וְשׁוֹב**, וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא אֵצֶל כָּל אָדָם אֲפִלּוּ אֵצֶל הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים. כִּי כָּל אָדָם מִתְעוֹרֵר לִפְעָמִים לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁלִּפְעָמִים מִתְלַהֵב לִבּוֹ מְאֹד, וְאוֹמֵר אֵלּוּ דְּבוּרִים בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה, וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא בְּחִינַת **רָצוֹא**. וְאַחַר כָּךְ נִפְסָק הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ רַק הָרְשִׁימוּ וְזֶה בְּחִינַת **וְשׁוֹב**. וְאֵצֶל רֹב בְּנֵי אָדָם עִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהַיְגִיעָה הוּא שֶׁיִּזְכֶּה לִבְחִינַת **רָצוֹא** דְּהַיְנוּ שֶׁיָּרוּץ לִבּוֹ וְיִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדָתוֹ וְכוּ׳ אֲבָל הַשּׁוֹב הוּא קַל אֵצְלוֹ. כִּי זֶה טִבְעוֹ. אֲבָל אֲצִלּוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִיא לְהֵפֶךְ מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר שָׁבַר וּבִטֵּל גּוּפוֹ לְגַמְרֵי. וּמֵחֲמַת זֶה הָרָצוֹא בְּטִבְעוֹ, וְעִקַּר הַיְגִיעָה שֶׁלּוֹ הִיא בְּחִינַת וְשׁוֹב; וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ שֶׁלָּכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁעִקַּר הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ הוּא בְּחִינַת **וְשׁוֹב**, כִּי זֶה הָיָה כָּל הָעִנְיָן שֶׁלּוֹ, שֶׁעָסַק כָּל יָמָיו אֵיךְ לְהָאִיר לָאֲנָשִׁים שֶׁהֵם בִּבְחִינַת **וְשׁוֹב** שֶׁיִּתְחַזְּקוּ בַּעֲבוֹדָתָם עֲבוֹדַת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, וְהָיְתָה לוֹ בָּזֶה עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וְ הָבֵן.

וְוֹ כָּל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיק לְהָאִיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת אוֹר הָאֱמוּנָה וְאוֹר הַתּוֹרָה, שֶׁיִּתְחַזְּקוּ בִּלְמוּד הַתּוֹרָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר כְּמוֹ שֶׁרוֹאִים הַיּוֹם שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי אָדָם נְסִיּוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וּבִפְרָט עַל בְּנֵי הַנְּעוּרִים עוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּחַטֹּאוֹת נְעוּרִים בִּפְגַם הַבְּרִית, וְרַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה עֲלֵיהֶם מֵרֹב תַּבְעֵרַת הַיֵּצֶר שֶׁבּוֹעֵר בָּהֶם וּבִפְרָט בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֲלּוּ שֶׁהַסָּמָךְ מֵם הִתְגַּבֵּר מְאֹד עַל הַנַּעַר עִם כָּל מִינֵי כְּלֵי מַשְׁחִית, וּבְחוּר צָעִיר רַחֲמָנָא לִיצְלָן נוֹטֵל בְּיָדוֹ כְּלֵי מַשְׁחִית כְּמוֹ אַיפּוֹן וּסְמַרְטְפוֹן וְהַדּוֹמֶה לוֹ לְמִינֵהוּ, וְנוֹפֵל רַחֲמָנָא לִשְׁזָבֵן לְמָקוֹם שֶׁנּוֹפֵל, וּמִסְכֵּן כְּבָר מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כָּלוּא בַּאֲזִיקֵי הַסָּמָךְ מֵם, וְהוּא שָׁבוּר בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ כָּבוּל בְּכַבְלֵי בַּרְזֶל עַל יְדֵי הַסָּמָךְ מֵם הָרָשָׁע בִּבּוֹר שָׁאוֹן וָטִיט הַיָּוֵן, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, וְלִבּוֹ נִשְׁבַּר בְּקִרְבּוֹ לְאֶלֶף רְסִיסִים, מְלֵאִים מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל חֶרְטָה וּתְשׁוּבָה, אֲבָל אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ וְאֵיזֶה דֶּרֶךְ לָצֵאת מֵאֵיפֹה שֶׁהוּא נִמְצָא.

וְהִנֵּה בָּא הַצַּדִּיק וּמוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ דַּיְקָא אֶל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת וְהַיְרוּדוֹת וְהַפְּחוּתוֹת הַמַּרְגִּישִׁים אֶת עַצְמָם כִּי גְּרוּעִים בָּעוֹלָם, וְחוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם, וְאַף פַּעַם כְּבָר לֹא יִהְיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, וְהָעֲבוֹדַת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ בִּשְׁבִילָם, וְהַצַּדִּיק מוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ דַּיְקָא אֲלֵיהֶם וּמַרְאֶה לָהֶם שֶׁכֵּן יֵשׁ לָהֶם תִּקְוָה, וַאֲפִלּוּ אִם פָּגַמְתָּ בְּטִפֵּי מֹחֲךָ בִּפְגַם הַבְּרִית רַחֲמָנָא לִשְׁזָבֵן וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אַתָּה עֲדַיִן יָכוֹל לָצֵאת מִכָּל הַזֶּה, וַעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה, וַעֲדַיִן לֹא אָבְדָה תּוֹחַלְתְּךָ וְתִקְוָתְךָ מֵהַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, כִּי חַסְדֵי הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ לֹא תָמְנוּ וְלֹא כָלוּ רַחֲמָיו. וַאֲפִלּוּ אִם אַתָּה רוֹאֶה קֶטַע בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁעַל פְּגַם הַבְּרִית, בִּפְרָט מַאן דְּאוֹשִׁיד זַרְעָא בְּרֵיקָנְיָא חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ׳ אֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה. (אֲשֶׁר כְּלָם מְגַנִּים אֶת עַצְמָם לְתֶרֶץ וּלְפָרֵשׁ פְּשָׁטִים בַּזֹּהַר הַזֶּה, וְיֵשׁ שֶׁמַּדְיְקִים מִזֹּהַר אַחַר אֲשֶׁר שָׁם כָּתוּב שֶׁצָּרִיךְ תְּיוּבְתָּא סַגִּי - תְּשׁוּבָה חֲזָקָה), בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל וְאוֹמֵר לְךָ עַל זֶה (שִׂיחוֹת הַר״ן סִימָן עא) דַּע לְךָ שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן כְּפִי שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְפָרֵשׁ אֶת הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ כְּפִשׁוּטוֹ, רַק עַל הַכֹּל מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וְתֵדַע לְךָ שֶׁבָּזֶה הַמַּאֲמָר זֹהַר אֵין שׁוּם אָדָם מֵבִין הַפְּשָׁט רַק הוּא (רַבֵּנוּ זַ״ל) לְבַד, יוֹדֵעַ אֶת הַפֵּרוּשׁ שֶׁל הַזֹּהַר הַזֶּה. וְהַכְּלָל שֶׁבֶּאֱמֶת מוֹעִיל תְּשׁוּבָה בְּוַדַּאי עַל חֵטְא זֶה אֲפִלּוּ אִם הִרְבָּה לִפְשֹׁעַ חַס וְשָׁלוֹם בָּזֶה, וּכְבָר מְבֹאָר בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים כְּבָר שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא לְבַל יַעֲשֶׂה עוֹד מִכָּאן וּלְהַבָּא. וְהוּא מָכְרָח לַעֲבוֹר בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהָעִנְיָנִים שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה וּלְהִתְנַסּוֹת שָׁם. וּכְשֶׁמְּרַחֵם עַל עַצְמוֹ עַכְשָׁו וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה עוֹד מַה שֶּׁעָשָׂה מִקֹּדֶם וּמְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ, זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, עַיֵּן שָׁם.

וְוֹ כָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁמְּחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׁמֵּחַ אֶת הָאָדָם שֶׁלִּבַּל יַעֲמֹד עַל עָמְדּוֹ בְּמַדְרֵגָתוֹ הַשְּׁפָלָה, אֶלָּא יִתְעוֹרֵר וְיַתְחִיל מֵחָדָשׁ הַתְחָלָה חֲדָשָׁה וְיִשְׂכַּח מֵהַכֹּל, וְיַתְחִיל לְתַפֵּס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם כָּל מַה שֶּׁהוּא רַק יָכוֹל, תּוֹרָה, וּתְפִלָּה שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁיִּשְׁפֹּךְ אֶת שִׂיחָתוֹ וְשִׁבְרוֹן לִבּוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְיִסַּפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמַּעִיק לוֹ, וְיַתְמִיד בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שִׁעוּרִים כְּסִדְרָן בְּהִתְמָדָה רַבָּה, וַאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ מֵבִין וְלֹא יָכוֹל לְהָבִין וְלַעֲמֹד אֲפִלּוּ עַל פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים אַל יִתְבַּלְבֵּל מִזֶּה כִּי (שִׂיחוֹת הַר״ן סִימָן עו) אֵין צְרִיכִין בִּלְמוּד רַק הָאֱמִירָה לְבַד, לוֹמַר הַדְּבָרִים כְּסִדְרָן, וּמִמֵּילָא יָבִין. וְהִזְהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁלֹּא יְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ

בִּתְחִלַּת לִמּוּדוֹ שֶׁרוֹצֶה לְהָבִין תֵּכֶף וְאָז מֻחְמֶצֶת זֶה יִקָּשֶׁה לוֹ הַרְבֵּה תֵּכֶף וְלֹא יָבִין כְּלָל, רַק יִכָּנֵס מוֹחוֹ בְּהַלִּמּוּד וְיֹאמַר כְּסֵדֶר בִּזְרִיזוּת מִלָּה בְּמִלָּה מַה שֶּׁלּוֹמֵד וּמְמֵילָא יָבִין. וְאִם לֹא יָבִין תֵּכֶף - יָבִין אַחַר כָּךְ. וְאִם יִשְׁאֲרוּ אֵיזֶה דְּבָרִים שֶׁאַף עַל פִּי כֵן לֹא יוּכַל לַעֲמֹד עַל כַּוָּנָתוֹ, מַה בְּכָךְ? כִּי מַעֲלַת רִבּוּי הַלִּמּוּד עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת סג.): ״לִגְמֹר וְהָדַר לְסִבֵּר וְאַף עַל גַּב דְּלֹא יָדַע מַה קָּאָמַר״ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיט, כ): ״גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה״ וְכוּ׳; כִּי עַל יְדֵי רִבּוּי הַלִּמּוּד שֶׁיִּלְמַד בְּמְהִירוּת וְיִזְכֶּה לִלְמֹד הַרְבֵּה, עַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה לַעֲבוֹר כַּמָּה פְּעָמִים אֵלּוּ הַסְּפָרִים שֶׁלּוֹמֵד, לְגָמְרָם וְלַחֲזֹר לְהַתְחִיל וּלְגָמְרָם פַּעַם אַחַר פַּעַם. וְעַל יְדֵי זֶה מִמֵּילָא יָבִין בַּפַּעַם הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי כָּל מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מֵבִין בִּתְחִלָּה, כָּל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לְהָבִין וְלַעֲמֹד עַל דִּבְרֵיהֶם. וְדִבֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיָן הַלִּמּוּד. כִּי עַל יְדֵי זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לִלְמֹד הַרְבֵּה מְאֹד לִגְמֹר כַּמָּה וְכַמָּה סְפָרִים וְגַם יִזְכֶּה לְהָבִין הַדְּבָרִים יוֹתֵר, מֵאֲשֶׁר הָיָה לוֹמֵד בְּדִקְדּוּק גָּדוֹל, כִּי כְּשֶׁלּוֹמֵד בְּדִקְדּוּק גָּדוֹל זֶה מְבַלְבֵּל מְאֹד מִן הַלִּמּוּד. וְכַמָּה בְּנֵי אָדָם פָּסְקוּ מִלִּמּוּדָם לְגַמְרֵי עַל יְדֵי רִבּוּי הַדִּקְדּוּקִים שֶׁלָּהֶם, וּמְאוּמָה לֹא נִשְׁאַר בְּיָדָם. אֲבָל כְּשֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִלְמֹד בִּמְהִירוּת כַּנִּזְכָּר לְעֵיל בְּלִי דִּקְדּוּקִים הַרְבֵּה, הַתּוֹרָה תִּתְקַיֵּם בְּיָדוֹ, וְיִזְכֶּה לִלְמֹד הַרְבֵּה מְאֹד, גְּמָרָא וּפוֹסְקִים כֻּלָּם, וְתַנַ״ךְ וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְקַבָּלָה וּשְׁאָר סְפָרִים כֻּלָּם.

וְהִנֵּה, כָּל זֶה הוּא פְּסַק הֲלָכָה מֵרַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִלְמֹד הַרְבֵּה בִּזְרִיזוּת אֲפִלּוּ בְּלִי לְהָבִין מַה שֶּׁאוֹמְרִים, רַק יֹאמַר הַדְּבָרִים כְּסֵדֶר, וּמַה שֶּׁמֵּבִין מֵבִין, וּמַה שֶּׁלֹּא מֵבִין יַמְשִׁיךְ וְיֹאמַר הַדִּבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הָלְאָה הָלְאָה, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה שֶׁלֹּא מֵבִין כְּלָל, וּבִרְבוֹת הַזְּמַן אִם יַמְשִׁיךְ לִלְמֹד כָּךְ אֲפִלּוּ בְּלִי הֲבָנָה יִזְכֶּה אַחַר לְהָבִין גַּם מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מֵבִין מִקֹּדֶם וְכוּ׳ וְכוּ׳.

וְכַמּוּבָן אֲשֶׁר צַדִּיק כָּזֶה אֲשֶׁר מֵאִיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל כְּאֵלּוּ אוֹרוֹת, בְּוַדַּאי פִּרְעָה - הַסָּמְךְ מֵם אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתוֹ, וְקָם עָלָיו בְּמַחֲלֹקֶת שֶׁלְּבַל יִתְקָרְבוּ אֵלָיו אֲנָשִׁים, כִּי הֲרֵי הוּא יוֹצִיאֵם מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית, וְהַיֵּצֶר הָרַע אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁכָּל הַפְּשׁוּטִי עַם הַנִּמְצָאִים תַּחַת יָדוֹ יֵצְאוּ לְחֵרוּת וְיִתְקָרְבוּ אֶל הַקְּדֻשָּׁה, כִּי רַב וּמַנְהִיג אֲמִתִּי רוֹצֶה לְהָאִיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְכוּ׳, אֲבָל הַסָּמְךְ מֵם אוֹ מַנְהִיג וְרַב כְּמוֹ הָעֵרֶב רַב אֵינוֹ רוֹצֶה אֶת זֶה וְלָכֵן בְּוַדַּאי הוּא לֹא מֵאִיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֲצוּת הָאֲמִתִּיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכוּ׳ וּמוֹהֲרָא״ש זַ״ל הָיָה תָּמִיד אוֹמֵר מַהוּ הַלָּשׁוֹן ״עֵרֶב רַב׳ הוּא מִלְּשׁוֹן עֵרֶב שַׁבָּת, שֶׁהוּא עֵרֶב רַב, הַיְנוּ שֶׁהוּא עֲדַיִן לֹא רַב, הוּא עוֹד לֹא הִגִּיעַ לַמַּדְרֵגָה שֶׁיִּהְיֶה שָׁוֶה הַתֹּאַר רַב, אֶלָּא הוּא עֵרֶב רַב, מִלְּשׁוֹן עֵרֶב שַׁבָּת, וְאָנוּ יוֹדְעִים מִי נִבְרָא עֵרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, הַשֵּׁדִים. וְהֵם הָעֵרֶב רַב הֵם גַּם כֵּן מְאוֹתוֹ סוּג, כְּמוֹ אֵלּוּ שֶׁנִּבְרְאוּ בְּעֵרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. וּמֵהֶם אָנוּ סוֹבְלִים כָּל הַזְּמַן בְּכָל הַדּוֹרוֹת, וְהֵם הֵם אֵלּוּ הָעוֹשִׂים צָרוֹת צְרוּרוֹת לְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמַּנְהִיג הָאֲמִתִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ.

וְהִנֵּה עַכְשָׁו שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בִּימֵי הַשּׁוֹבָבִים צְרִיכִים לְדַעַת שֶׁיֵּשׁ עוֹד סוּג מַחֲלֹקֶת עַל צַדִּיק אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל מְדַבֵּר עָלָיו, וְהוּא מַחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים בְּעַצְמָם, לֹא שֶׁרָשָׁע חוֹלֵק עַל הַצַּדִּיק, אֶלָּא מַחֲלֹקֶת כָּזוֹ אֲשֶׁר צַדִּיקִים בְּעַצְמָם חוֹלְקִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, וְהוּא מִסִּבָּה פְּשׁוּטָה כְּדֵי שֶׁזֶּה הָאִישׁ אֲשֶׁר חָטָא וְאֵין לוֹ אֶת הַזְּכוּת הַזּוֹ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁתִּהְיֶה לוֹ בְּחִירָה וְנִסָּיוֹן עַל יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁשּׁוֹמֵעַ, וְיִהְיוּ לוֹ סְפֵיקוֹת בְּלִבּוֹ, ׳הַאִם לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הַזֶּה? אוֹ אוּלַי לֹא כְּדַאי כִּי הֲרֵי מְדַבְּרִים עָלָיו זֶה וְזֶה׳. וַאֲפִלּוּ אִם רוֹאִים אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הֵם בֶּאֱמֶת צַדִּיקִים מְדַבְּרִים עָלָיו, צָרִיךְ לָדַעַת אֲשֶׁר הַכֹּל הוּא לְמַעַן הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן לִרְאוֹת אִיךְ יַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בַּצַּדִּיק. הַאִם יִבְרַח מֵהַצַּדִּיק, אוֹ יַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ.

וְהִנֵּה רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן חֵלֶק א׳ סִימָן ה׳) אֲשֶׁר כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים, הַיְנוּ אֲפִלּוּ מַחֲלֹקֶת בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁזֶּה מַשְׁמִיעִים לוֹ תּוֹכָחָה עַל שֶׁפָּגַמְתָּ בְּטִפֵּי מֹחֲךָ, פָּגַמְתָּ בְּהַחֵטְא הַגָּרוּעַ הַזֶּה שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית, וְאֵינְךָ רָאוּי לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, כִּי הֲרֵי עָלֶיךָ כָּתוּב בַּזֹּהַר שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וְלָמָּה וְאֵיךְ יִהְיֶה לְךָ הַזְּכוּת לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁמַּרְאֶה לְךָ דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה, הֲלֹא אֵינְךָ רָאוּי לָזֶה, וְלָכֵן מַשְׁמִיעִים לְךָ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים.

וְאוֹ מַה קּוֹרֶה? סְתָם אָדָם כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ מַחֲלֹקֶת, בּוֹרֵחַ. אֲבָל אִם יֵשׁ לְאָדָם שֵׂכֶל וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַמַּחֲלֹקֶת זֶה רַק בִּגְלָלוֹ, בִּגְלַל שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וּכְפִי שֶׁמַּסְבִּירוֹ מוֹהֲרַנ״תְּ זַ״ל אֲשֶׁר כָּל הַמַּחֲלֹקֶת הוּא בִּשְׁבִילְךָ שֶׁאֵינְךָ רָאוּי לְהִתְקָרֵב, כִּי עָלֶיךָ נֶאֱמַר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וְהַצַּדִּיק הַזֶּה מוֹרֶה לְךָ דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה אֵיךְ שֶׁאַתָּה כֵּן יָכוֹל לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַלַּיְלָה וְהַצָּרָה שֶׁאַתָּה נִמְצָאתָ בָּהּ, וּמַבְטִיחַ לְךָ שֶׁגַּם אַתָּה תּוּכַל לָצֵאת מֵהַמָּקוֹם הַחֹשֶׁךְ הַזֶּה, וְלַחֲזֹר אֶל הַקְּדֻשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אִם רַק תְּצַיֵּת אוֹתוֹ, וְלָכֵן בְּוַדַּאי אַתָּה חַיָּב לִשְׁמֹעַ מַחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים אִיךְ שֶׁאֲפִלּוּ צַדִּיקִים מְדַבְּרִים עָלָיו, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה לְךָ בְּחִירָה לְהִתְקָרֵב, כִּי (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן חֵלֶק א׳ סִימָן ה׳) כְּשֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מְרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים תֵּדַע, שֶׁזֶּה מַשְׁמִיעִין אוֹתְךָ תּוֹכָחָה, עַל שֶׁפָּגַמְתָּ בְּטִפֵּי מֹחֲךָ, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי ב, יט): ״כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן, וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים״,

שֶׁאַתָּה דָּבוּק בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא וְכוּ׳, וּבְוַדַּאי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מֹחֲךָ, לֹא הָיָה נִשְׁמָע לְךָ מְרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, וְאֵין הַמְרִיבָה אֶלָּא בִּשְׁבִילְךָ, כְּדֵי שֶׁתָּשׁוּב מִמָּוֶת לְחַיִּים וְכוּ׳.

וְהִנֵּה אִם נִתְבּוֹנֵן נִרְאֶה דָּבָר נוֹרָא מְאֹד, אֲשֶׁר בִּשְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ פֹּה, בָּזֶה בְּעִצְמוֹ יֵשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים, אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה וְכוּ׳, הֵינוּ שֶׁיֵּשׁ פֹּה מַחֲלֹקֶת בֵּין רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי שֶׁאָמַר שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל תְּשׁוּבָה – וּבֵין רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁאוֹמֵר שֶׁכֵּן מוֹעִיל תְּשׁוּבָה. זֶה מַחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים, רַבֵּנוּ זַ״ל, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי. וְכֵן בְּעִנְיַן הַ״סֵּדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד״, אִם נִתְבּוֹנֵן בַּפּוֹסְקִים נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ פּוֹסְקִים שֶׁנּוֹקְטִים לַהֲלָכָה שֶׁאִם לֹא מְבִינִים מַה שֶּׁאוֹמְרִים אֵינוֹ נִקְרָא לִמּוּד [מָגֵן אַבְרָהָם], וּמִצַּד שֵׁנִי בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל וּפוֹסֵק לָנוּ שֶׁזֶּה כֵּן נִקְרָא לִמּוּד, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אוֹמֵר לָנוּ שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִלְמֹד (עֵין שִׂיחוֹת הָר״ן סִימָן ע״ו), [וְעַיֵּן בְּסֵפֶר גְּבוּרוֹת ה׳ לְהַמַּהַר״ל (סוֹף פֶּרֶק ס״ב) שֶׁנּוֹקֵט לַהֲלָכָה שֶׁאֶפְלוּ אִם אֵינוֹ מֵבִין נִקְרָא לִמּוּד, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ ״שֶׁכָּל עֵסֶק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּתַלְמוּד תּוֹרָה הוּא הַמַּצְוָה, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ מֵבִין מַה שֶּׁאָמַר רַק שֶׁגּוֹרֵס כָּךְ וְאֵינוֹ מֵבִין הָוֵי נָמֵי מִצְוָה, עַיֵּן שָׁם.] נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לָנוּ פֹּה מַחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, מִצַּד אֶחָד מַחֲלֹקֶת אִם מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה עַל פְּגַם הַבְּרִית, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר לָנוּ הַהֶפֶךְ מֵהַזֹּהַר וּפוֹסֵק שֶׁכֵּן מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וּמַחֲלֹקֶת שְׁנִיָּה בֵּין הַצַּדִּיקִים, הַאִם כְּשֶׁלּוֹמְדִים בִּלְי לְהָבִין אֶת הַלִּמּוּד הַאִם נִקְרָא לִמּוּד אוֹ לֹא, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל פּוֹסֵק שֶׁזֶּה כֵּן נִקְרָא לִמּוּד. וְכָל הַמַּחֲלֹקֶת הַזּוֹ שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים מַשְׁמִיעִים לְאָדָם עַל שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה וְלָכֵן צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ בְּחִירָה, וְאִם יִהְיֶה לוֹ שֵׂכֶל, יֹאמַר לְעַצְמוֹ מַה אִכְפַּת לִי מִכָּל הַמַּחֲלֹקֶת הַזּוֹ, הֲרֵי אֲנִי צָרִיךְ תִּקּוּן, וְלִבִּי יוֹדֵעַ מָרַת נַפְשִׁי אֲשֶׁר אֵינִי יָכוֹל לְצַמְצֵם אֶת עַצְמִי לְהָבִין אֲפִלּוּ פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים, וְלָכֵן מַה אֶעֱשֶׂה, הַאִם אֶעֱזֹב אֶת הַכֹּל? הֲרֵי מַה יֵּצֵא לִי מִזֶּה? כְּלוּם! הֲרֵי אֲנִי צָרִיךְ לְרַחֵם עַל עַצְמִי וַאֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מָרַת נַפְשִׁי וְהַמַּצָּב הֲלֹא טוֹב שֶׁאֲנִי נִמְצָא שֶׁאֲנִי צָרִיךְ תִּקּוּן וַאֲנִי רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, אָז לָמָּה לִי לִשְׁמֹעַ וּלְהַקְשִׁיב מַחֲלֹקֶת שֶׁחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיק הַזֶּה אֲפִלּוּ שֶׁתִּהְיֶה מַחֲלֹקֶת מִשְׁאָר הַצַּדִּיקִים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל תְּשׁוּבָה בִּשְׁבִילִי?.

אָדָם שֶׁחַי בְּאֹפֶן הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מֵהַמַּחֲלוֹקֶת, מִיָּד עוֹשֶׂה אֶת הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁכָּל הַמַּחֲלֹקֶת הוּא רַק כְּדֵי לָתֵת לוֹ מְנִיעָה עַל הַדֶּרֶךְ בִּכְדֵי לְהַגְבִּיר לוֹ אֶת הַחֵשֶׁק לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק. כִּי (לִקּוּטֵי מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סו): עִקַּר גְּדֶל הַחֵשֶׁק נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַמְנִיעָה שֶׁמַּזְמִינִין לוֹ, כִּי כְּשֶׁאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דָּבָר גָּדוֹל הַצָּרִיךְ לְיַהֲדוּתוֹ, בִּפְרָט כְּשֶׁצָּרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת דָּבָר גָּדוֹל הַצָּרִיךְ לְיַהֲדוּתוֹ, שֶׁכָּל יַהֲדוּתוֹ תָּלוּי בָּזֶה, כְּגוֹן לִנְסֹעַ לְצַדִּיק אֲמִתִּי, אֲזַי מַזְמִינִין לוֹ מְנִיעָה. וְזֹאת הַמְנִיעָה הִיא בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לוֹ חֵשֶׁק יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר. כִּי עַל יְדֵי הַמְנִיעָה שֶׁמּוֹנְעִין אֶת הָאָדָם מִן הַדָּבָר, עַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הִתְגַּבְּרוּת הַחֵשֶׁק מְאֹד, עַיֵּן שָׁם.

וְכֵן אוֹתוֹ דָּבָר בְּעִנְיַן הַ״סֵּדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד״ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ אֶת אוֹתוֹ חֶשְׁבּוֹן הַנַּ״ל, הֲרֵי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵינִי לוֹמֵד כָּלוּם, וּבָא צַדִּיק וּמְעוֹרֵר אוֹתִי לִפְתֹּחַ גְּמָרָא וּלְהַתְחִיל לִגְרֹס אֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה לֹא מֵבִין, תִּגְרֹס דַּף אַחַר דַּף, וְכֵן בִּלְמּוּד מִשְׁנָיוֹת הַצַּדִּיק מְעוֹרֵר אוֹתִי תִּפְתַּח מִשְׁנָיוֹת תִּגְרֹס בַּאֲמִירָה בְּעָלְמָא פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק מַסֶּכְתָּא אַחַר מַסֶּכְתָּא, עַל אַף שֶׁאַתָּה לֹא מֵבִין שׁוּם דָּבָר, תַּמְשִׁיךְ לִגְרֹס פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק וְכוּ׳ לָמָּה לִי לִשְׁמֹעַ מַחֲלֹקֶת שֶׁזֶּה לֹא נִקְרָא לִמּוּד, מַה יִּהְיֶה לִי מִזֶּה? מַה יֵּצֵא לִי מִזֶּה? הֲרֵי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי בְּקִשֵׁי פּוֹתֵחַ סֵפֶר, וּבְקִשֵׁי לוֹמֵד, וְעַל יְדֵי הַצַּדִּיק הַזֶּה אֲנִי זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת עוֹד סִיּוּם וְעוֹד סִיּוּם, וַאֲנִי מַתְחִיל לִרְאוֹת אֵיךְ הַשַּׁ״ס וְהַמִּשְׁנָיוֹת נִרְאִים וְכוּ׳, אָז לָמָּה לִי לְהִתְבַּלְבֵּל מִמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים הַאִם כֵּן נִקְרָא לִמּוּד אוֹ לֹא, עָדִיף לִי לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל רַבֵּנוּ זַ״ל עַל אַף כָּל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו, וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְהַתְמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּהִתְמָדָה רַבָּה, אֲשֶׁר רַק טוֹב יֵצֵא לִי מִזֶּה.

וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַצַּדִּיק וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַמַּחֲלֹקֶת, אֲזַי זוֹכֶה לְנַצֵּחַ אֶת הַיֵּצֶר הָרַע, וְזוֹכֶה לְתִקּוּנוֹ הַנִּצְחִי.

וְיוֹתֵר שֶׁיָּךְ כָּל זֶה בִּימֵי הַשּׁוֹבָבִים הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ שֶׁהֵם יָמִים הַמְסֻגָּלִים מְאֹד לְתַקֵּן אֶת חַטֹּאוֹת נְעוּרִים. וּמִשּׁוּם הָכִי שׁוֹבָבִים מַתְחִיל קֹדֶם מֵהַבָּקִי בְּשׁוֹב, שֶׁהוּא מִרְמֵז עַל הָעִנְיָן שֶׁהַצַּדִּיק מוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵם אוֹחֲזִים בִּבְחִינַת וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, וְנִמְצָאִים בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית כְּבָר מְיֹאָשִׁים, וְהַצַּדִּיק מְחַזֵּק אוֹתָם שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁהֵם יְכוֹלִים עֲדַיִן לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וְלִהְיוֹת צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים מַמָּשׁ, שֶׁזֶּה כָּל הַחִזּוּק שֶׁל בְּחִינַת שׁוֹב. וְאַחַר שֶׁהִתְעוֹרְרוּ מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁלָּהֶם אָז מִתְקָרְבִים אֶל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל בָּקִי בְּרָצָא, שֶׁהוּא הַחֵלֶק הַשֵּׁנִי שֶׁל שׁוֹבָ״בִים, בַּיָּם, הָאוֹרוֹת שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף אֲשֶׁר רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי, וְכֵן הַהֶכְנָה לְמַעֲמַד קַבָּלַת הַתּוֹרָה וְכוּ׳.

וְהִנֵּה עַכְשָׁו עַל פִּי כָּל הַהַקְדָּמוֹת שֶׁהִקְדַּמְנוּ עַל פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל וְכוּ׳ נָבִין אֶת מַה שֶּׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ (שְׁמוֹת י, ח): **וַיּוֹשֵׁב אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן אֶל פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לְכוּ עִבְדוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם מִי וְמִי הַהֹלְכִים.** וְלִכְאוֹרָה קָשֶׁה לָמָּה כָּתוּב בִּלְשׁוֹן ׳וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׳ שֶׁפַּרְעֹה אָמַר לָהֶם ׳מִי וְמִי

הַהוֹלְכִים׳, הֲרֵי לְכְאוֹרָה זוֹ שְׁאֵלָה, וְהָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּתוּב ׳וַיִּשְׁאַל פַּרְעֹה מִי וָמִי הַהוֹלְכִים׳, וּכְפִי שֶׁאָנוּ רוֹאִים פַּרְעֹה לֹא שָׁאַל אֶלָּא אָמַר ׳לְכוּ עִבְדוּ׳ וְכוּ׳, וְהוֹסִיף עוֹד מֵימָרָא ׳מִי וָמִי הַהוֹלְכִים׳.

אֶלָּא פַּרְעֹה הוּא הָיָה מְקוֹר הַטֻּמְאָה, חֲתִיכַת עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, חֲתִיכַת חֹשֶׁךְ וְלַיְלָה. שֶׁזֶּהוּ כָּל עִנְיָנוֹ שֶׁל הַסָּמֶךְ מֵם לְהַכְנִיס עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה וְחֹשֶׁךְ וְלַיְלָה בְּאִישׁ יְהוּדִי יָקָר, וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, ל): **וַיָּקָם פַּרְעֹה ׳לַיְלָה׳ הוּא וְכָל עֲבָדָיו וְכָל מִצְרַיִם וַתְּהִי צְעָקָה גְּדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת.** וּמַה הַפֵּרוּשׁ וַיָּקָם פַּרְעֹה לַיְלָה וְכוּ׳, אֶלָּא הַפֵּרוּשׁ הוּא שֶׁפַּרְעֹה שֶׁהוּא הַסָּמֶךְ מֵם הוּא מֵקִים אֶת הַלַּיְלָה, שֶׁזֶּה ׳**וַיָּקָם פַּרְעֹה לַיְלָה**׳ שֶׁהוּא מֵקִים אֶת הַלַּיְלָה וְהַחֹשֶׁךְ וְהָעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, וְזוֹ כָּל עֲבוֹדָתוֹ, שֶׁתִּהְיֶה צְעָקָה גְּדוֹלָה וּלְיָלָה וְכוּ׳ תָּמִיד אֵצֶל הָאָדָם. וְהוּא זֶה שֶׁיּוֹצֵא נֶגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְחוֹלֵק עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא וּמַה גַּם וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה הֱיוּ שֶׁעוֹד הָפוּךְ עַל הָפוּךְ הוּא קוֹרֵא אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לַיְלָה, וְאוֹמֵר שֶׁהֵם לַיְלָה, וְהֵם חֹשֶׁךְ וְלַיְלָה וּמָרָה שְׁחוֹרָה, שֶׁזֶּה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה, שֶׁהֵם הֵם הַלַּיְלָה אֲבָל בֶּאֱמֶת הוּא בְּדִיּוּק הַהֶפֶךְ.

וְבָא פַּרְעֹה בְּטַעֲנָה, וְטוֹעֵן שֶׁהוּא מֵבִין יוֹתֵר טוֹב מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ, וּמַה הוּא אוֹמֵר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, **״לְכוּ עִבְדוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם״** אֲבָל דַּע לְךָ **״מִי וָמִי הַהֹלְכִים״** הֵינוּ שֶׁיֵּשׁ רַק מִי וָמִי הַהוֹלְכִים, וְאֵין רֻבָּם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל רְאוּיִים וּמְסֻגָּלִים בִּכְלָל לָזֶה, לָלֶכֶת דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, כִּי הֲלֹא רֹב רֻבָּם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בִּכְלָל לֹא בַּמַּדְרֵגָה לִהְיוֹת עוֹבֵד הַשֵּׁם, הֲרֵי הֵם פְּחוּתֵי עֵרֶךְ, נְשָׁמוֹת שֶׁנָּפְלוּ בְּעוֹמְקָא דִתְהוֹמָא רַבָּה שֶׁאֵין לָהֶם תִּקּוּן וְלֹא יַחֲזִיקוּ מַעֲמָד עִם הָעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁלְּךָ, אָז מַה וְלָמָּה אַתָּה צָרִיךְ אוֹתָם בִּכְלָל שֶׁיֵּלְכוּ אִתְּךָ? הֲרֵי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמַּה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ הוּא רַק הָעוֹבְדֵי הַשֵּׁם הַגְּדוֹלִים שֶׁהֵם בִּבְחִינַת אִם אֶסֹּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה, הֲדֵרֵי מַעְלָה, אֵלּוּ אַתָּה צָרִיךְ אֲבָל הַנְּשָׁמוֹת הַקְּטַנִּים לֹא יַחֲזִיקוּ מַעֲמָד אֲצִלְךָ לָלֶכֶת הַדֶּרֶךְ הַזֶּה שֶׁל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם לַעֲבוֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְנִקְטַ הַלָּשׁוֹן ״מִי וָמִי הַהֹלְכִים״, וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְנוּ הַרְבֵּה פְּעָמִים מִמּוֹהֲרָא״שׁ זַ״ל שֶׁהָיָה מְפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים כד, ג) ״מִי יַעֲלֶה בְהַר יְהוָ״ה, וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ״, ״מִי יַעֲלֶה בְהַר יְהוָ״ה״ זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה, הַרְבֵּה יֵשׁ שֶׁמַּתְחִילִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּמַתְחִילִים לַעֲלוֹת בְּהַר יְהוָ״ה לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם, אֲבָל ״וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ״, הָעִקָּר הוּא מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִשָּׁאֵר קַיָּם עַל עָמְדוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת חָזָק וְעַל אַף כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו נִשְׁאָר קַיָּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ, הוּא בְּמַדְרֵגַת ״וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ״, כִּי ״אָדָם אֶחָד מֵאֶלֶף מָצָאתִי״ בְּנַהַג שֶׁבָּעוֹלָם אֶלֶף נִכְנָסִים לְמִקְרָא אֵין יוֹצְאִים מֵהֶם לְהַצְלִיחַ שֶׁרָאוּי לְמִשְׁנָה אֶלָּא מֵאָה, וְאוֹתָם מֵאָה שֶׁנִּכְנְסוּ לְמִשְׁנָה אֵין יוֹצְאִים מֵהֶם לִגְמָרָא אֶלָּא עֲשָׂרָה, וְאוֹתָן עֲשָׂרָה שֶׁנִּכְנָסִין לִגְמָרָא אֵין מַצְלִיחַ מֵהֶם אֶלָּא אֶחָד לְהוֹרָאָה הֲרֵי אֶחָד מֵאֶלֶף (עֵין רַשׁ״י קֹהֶלֶת ז, כח). וְלָכֵן טָעַן פַּרְעֹה הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁאָרִים הֵם מַמָּשׁ מִיעוּטֵי דְּמִעוּטֵי, הֵם אֵלּוּ הַנֶּאֱמָר עֲלֵיהֶם: ״וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ״, וְזֶה מַה שֶּׁהוּא אָמַר הַלָּשׁוֹן הַזּוֹ, הֵינוּ שֶׁאָמַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הֲרֵי מִמֵּילָא רַק ״מִי וָמִי הַהוֹלְכִים״, וְרָמַז לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָעִנְיָן שֶׁאָמְרוּ ״מִי יַעֲלֶה בְהַר יְהוָ״ה״, אֲבָל ״וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ״, שֶׁזֶּה ״מִי וָמִי הַהוֹלְכִים״, וְלָכֵן לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לְקַחַת אֶת כֻּלָּם, תִּקַּח רַק אֵלּוּ הַגְּדוֹלִים הָעוֹבְדִים וְכוּ׳? עַל זֶה עָנָה לוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לֹא לֹא, זֶה אֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר אֶלָּא (שְׁמוֹת י, ט) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנְעָרֵינוּ וּבִזְקֵנֵינוּ נֵלֵךְ בְּבָנֵינוּ וּבִבְנוֹתֵינוּ בְּצֹאנֵנוּ וּבְבְקָרֵנוּ נֵלֵךְ כִּי חַג הַיְיָ״ה לָנוּ:** אֲנַחְנוּ כָּל עֲבוֹדָתֵנוּ הוּא **בְּנְעָרֵינוּ** לְחַזֵּק אֶת הַבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַשְּׁבוּרִים **וּבִזְקֵנֵינוּ נֵלֵךְ**, הֵן אֵלּוּ שֶׁהִזְקִינוּ מֵעֲבוֹדָתָם, **בְּבָנֵינוּ וּבִבְנוֹתֵינוּ** כֻּלָּם אֲפִלּוּ הַצְּעִירִים, וַאֲפִלּוּ **בְּצֹאנֵנוּ וּבִבְקָרֵנוּ נֵלֵךְ** כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מַמָּשׁ כְּמוֹ בְּהֵמוֹת וְכוּ׳, וְהַצַּדִּיק מוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ גַּם אֲלֵיהֶם, וְרוֹצֶה לְזַכּוֹת גַּם אוֹתָם שֶׁגַּם הֵם יִזְכּוּ לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הָעֲבוֹדָה שֶׁל הַצַּדִּיק **כִּי חַג ה׳ לָנוּ:** שֶׁזּוֹ כָּל הַשִּׂמְחָה שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁמּוֹצִיא אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת מִתַּחַת מֶמְשֶׁלֶת הַסָּמֶךְ מֵם.

אֲבָל פַּרְעֹה לֹא רוֹצֶה אֶת זֶה, אָז מַה אָמַר לָהֶם לְמֹשֶׁה? **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהִי כֵן ה׳ עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם רְאוּ כִּי רָעָה נֶגֶד פְּנֵיכֶם: לֹא כֵן לְכוּ נָא הַגְּבָרִים וְעִבְדוּ אֶת ה׳ ׳כִּי אֹתָהּ אַתֶּם מְבַקְּשִׁים׳ וַיְגָרֶשׁ אֹתָם מֵאֵת פְּנֵי פַּרְעֹה:** הוּא כְּבָר חָכָם וְאוֹמֵר שֶׁהוּא מֵבִין יוֹתֵר טוֹב מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ, ׳**כִּי אֹתָהּ אַתֶּם מְבַקְּשִׁים**׳, אֲנִי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר ׳**כִּי אֹתָהּ אַתֶּם מְבַקְּשִׁים**׳, אַתֶּם מְבַקְּשִׁים וּצְרִיכִים רַק אֶת הַלּוֹמְדִים וְהָעוֹבְדִים הַגְּדוֹלִים, הַנְּשָׁמוֹת הַקְּטַנּוֹת הָאֵלּוּ הֵן לֹא בִּשְׁבִילְכֶם.

וְלֹא נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה לָצֵאת מִמִּצְרַיִם מֵצַר יַם, לַעֲבוֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַה קָּרָה אַחַר כָּךְ כְּשֶׁקִּבֵּל מַכַּת בְּכוֹרוֹת הוּא כְּבָר רָאָה שֶׁכְּבָר מְכֻנִּים עָלָיו, כִּי הֲרֵי הוּא גַּם כֵּן הָיָה בְּכוֹר, וְלָכֵן הִתְחִיל כְּבָר לִפְחֹד וְלִרְעֹד וַיֹּאמֶר קוּמוּ צְאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַּם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת ה׳ כִּדַּבֶּרְכֶם:** וְעַיֵּן רַשׁ״י (שְׁמוֹת יב לא) **וּלְכוּ עִבְדוּ** וְגוֹ׳ **כִּדַּבֶּרְכֶם** - הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתֶּם, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתִּי אֲנִי, **בַּטֵּל ״לֹא אֶשְׁלַח״, בַּטֵּל ״מִי וָמִי הַהוֹלְכִים״, בַּטֵּל ״רַק צֹאנְכֶם וּבְקָרְכֶם יֻצָּג״.** גַּם צֹאנְכֶם גַּם בְּקָרְכֶם קְחוּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. פֹּה רוֹאִים רְאָיָה בְּרוּרָה שֶׁאָכֵן מַה שֶּׁהוּא אָמַר ״מִי וָמִי הַהֹלְכִים״ לֹא הָיְתָה קְשָׁיָא אֶלָּא הוֹרָאָה, כְּמוֹ שֶׁהִסְבִּרְנוּ, כִּי אַחֶרֶת מַה הַלָּשׁוֹן **״בַּטֵּל מִי וָמִי**

הַהוֹלְכִים״, אֶלָּא כְּפִי שֶׁהִסְבַּרְנוּ שֶׁזּוֹ הָיְתָה הוֹרָאָה שֶׁל פַּרְעֹה שֶׁרַק אֵלּוּ אַתֶּם צְרִיכִים וְאֵלּוּ צְרִיכִים לָלֶכֶת, כִּי הֵם הַדָּרֵי מַעְלָה שֶׁיַּעַמְדוּ בַּעֲבוֹדָתָם, לְפִי זֶה מוּבָן מְאֹד הַלָּשׁוֹן שֶׁל רַשִׁ״י הַקָּדוֹשׁ ״בַּטֵּל מִי וְמִי הַהוֹלְכִים״, שֶׁבִּטֵּל הַגְּזֵרָה הַזֹּאת שֶׁל ״מִי וָמִי הַהוֹלְכִים״, וְרוֹאִים מִזֶּה שֶׁזּוֹ הָיְתָה כָּל כַּוָּנָתוֹ הַטְּמֵאָה, וְעַכְשָׁו פַּרְעֹה הִכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאָמַר לְמֹשֶׁה, אַתֶּם יְכוֹלִים לְקָרֵב אֶת כֻּלָּם, הָעִקָּר צְאוּ מִפֹּה מִמִּצְרַיִם.

הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לִהְיוֹת תָּמִיד מִקְרָבִים אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים וְשֶׁאַף פַּעַם לֹא נִתְעָרֵב בְּפוֹלִיטִיקָה שֶׁל שֶׁקֶר, בֵּין כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת מִבַּחוּץ, וּבֵין כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים, וּבֵין כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת מִבִּפְנִים, וְשֶׁרַק נַכְנִיס אֶת כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּתוֹךְ לִבֵּנוּ, לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּיֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עֹז, וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם מַחֲלֹקֶת אֲשֶׁר פַּרְעֹה הַסָּמְךְ מֵם עוֹשֶׂה כְּדֵי לְבַלְבֵּל אֶת הַמּוֹחוֹת שֶׁלְּבַל יִתְקָרְבוּ אֶל הַצַּדִּיקִים וְהָעִקָּר אֶל הָעֵצוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקִים לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ לִי עֲדַיִן תַּקָּנָה, וְעִקָּר תִּקּוּנִי הוּא עַל יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה, וּבְפָרְטִיּוּת עַל פִּי סֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל לַחֲטוֹף עוֹד מִשְׁנָה וְעוֹד פֶּרֶק וְעוֹד דַּף גְּמָרָא וְכוּ׳ וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵינִי מֵבִין מַה שֶּׁאֲנִי לוֹמֵד, עָלַי לוֹמַר הַדְּבָרִים כְּסֵדֶר, וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר, וּמִשּׁוּם מַחֲלֹקֶת הָרוֹעֶשֶׁת בַּחוּץ, רַק אֶת כָּל רֹאשִׁי וּמֹחִי אַכְנִיס בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינִי לְבֵין קוֹנִי, וְלִזְכֹּר שֶׁרַק תּוֹרָה וּתְפִלָּה יִשָּׁאֵר מִמֶּנּוּ לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים וְהַוּכּוּחִים וְכוּ׳ וְכוּ׳ הַכֹּל שְׁטֻיּוֹת וְהֶבֶל הֲבָלִים, הַכֹּל מֵהַסָּמְךְ מֵם כְּדֵי לְרַחֵק אוֹתִי מֵהָעִקָּר שֶׁהוּא הַקֶּרֶן הַנִּצְחִי שֶׁלִּי בָּזֶה וּבַבָּא, וְהוּא רוֹצֶה לְקַחַת אֶת רֹאשִׁי וְאֶת הָרִכּוּז שֶׁלִּי מֵהָעִקָּר שֶׁהוּא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְכוּ׳ וְעָלַי לַעֲשׂוֹת בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ לְסָתוֹם אֶת עֵינַי וְאָזְנַי מֵחֵיזוּ דְּהַאי עָלְמָא, וְרַק לִהְיוֹת עָסוּק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְלִבְרֹחַ מִכָּל הַמִּצְוֹת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁמַּטְעֶה אֶת הָאָדָם כְּאִלּוּ שֶׁזּוֹ מִצְוָה לִהְיוֹת מְעֹרָב בְּמַחֲלֹקֶת זוֹ אוֹ בְּמַחֲלֹקֶת זוֹ וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת כְּשֶׁמְּדַבֵּר בְּמַחֲלֹקֶת בֵּין יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, עָלַי לֵידַע שֶׁהַכֹּל זֶה בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה שֶׁלִּי, שֶׁאֲנִי חַיָּב לִשְׁמֹעַ מַחֲלֹקֶת, וְרוֹצִים לִרְאוֹת מַה אֲנִי אֶעֱשֶׂה הַאִם אֲנִי יִשָּׁאֵר חָזָק עִם הָעֵצוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק, אוֹ אֲנִי אִתְבַּלְבֵּל מִכָּל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל הַצַּדִּיקִים וְיִרְאִים וּשְׁלֵמִים וְכוּ׳ וְאִם יִהְיֶה לְאָדָם שֵׂכֶל וְיֵדַע מַה שֶּׁלְּפָנָיו שֶׁהַכֹּל לְמַעַן הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן וְלוֹקֵחַ אֶת הָעֵצוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת וּמְקַיְּמָם כָּרָאוּי וְאֵינוֹ מַכְנִיס אֶת רֹאשׁוֹ בְּמַחֲלֹקֶת וְכוּ׳ אָז יַצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכָיו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת וְיִהְיֶה לוֹ טוֹב בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים, אָמֵן.